

COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE ZÜMRELER ARASI İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ VE ORTAK KONULARIN ANALİZİ¹

The Importance of Cooperation Among Group Teachers and the Analysis of Common Topics in Geography Teaching

Doç.Dr. Mete ALIM *
Öğr.Gör. Gülşah DOĞANAY**

ÖZET

Bu çalışmada, lise coğrafya programında yer alan konular ile diğer branşlardaki ortak konular incelenerek zümreler arası işbirliğinin önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Giresun şehrindeki liselerde görev yapan 37 coğrafya öğretmeni ile mülakat yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere sorular yöneltilmiş ve alınan cevapların değerlendirilmesi sonucunda, Coğrafya derslerinde yer alan konuların hangilerinde diğer branşlarla işbirliği yapılabileceği ve öğretmenlerin zümre işbirliğine yönelik yaklaşımları belirlenmiştir. Elde edilen verilerin analizleri nitel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan sonuçlara bağlı olarak çözüm önerilerine de yer verilmiştir. Zümreler arası işbirliğini formalite olmaktan çıkarmak, zümre toplantılarının etkinliğini ve önemini artırmak, ortak konuların işlenmesinde diğer zümre öğretmenleriyle yapılacak örnek çalışmaları ortaya koymak, ve coğrafi gezilerde zümre işbirliğinin yapılması başlıca çözüm önerileridir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya eğitimi, Zümreler arası işbirliği, Ortak konular.

¹ Bu çalışma, Mete Alım danışmanlığında Gülşah Doğanay tarafından hazırlanan Yüksek Lisans tezinden çıkarılmıştır

*Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, metealim@atauni.edu.tr

**Giresun Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, gdoganay61@hotmail.com

ABSTRACT

In this study, it was tried to reveal the importance of cooperation among group teachers by examining the topics in high school geography curriculum and the common topics in other branches. In this context, 37 geography teachers working in secondary schools in Giresun were interviewed. The teachers participated in the study were asked questions, and as a result of the evaluation of the responses, the subjects that co-operation with other branches could be realized and the attitudes of the teachers towards co-operation were determined. The data obtained were analyzed using qualitative methods. Depending on the results, some solutions were suggested. These suggestions were that the cooperation among group teachers must be informal, the efficiency and the importance of the group teachers meetings must be improved, sample studies that would be conducted with the teachers of other branches must be showed in teaching common topics and the group teachers must be cooperate in geographical trips.

Key Words: *Geography education, Cooperation among group teachers, Common topics.*

1. Giriş

Coğrafyanın multidisipliner yapısı, birçok alanla ortak bazı konularının olmasını sağladığı gibi, farklı disiplinlerle işbirliği fırsatları da sunmaktadır. Nitekim farklı disiplinlere mensup araştırmacılar ile yürütülen ortak çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu işbirliğinin coğrafya ile diğer branşlar arasında, okullardaki öğretim faaliyetlerinde de sağlanması gerekmektedir. Örneğin, tarihi olayların sebep ve sonuçlarını ortaya koymada mekâna ait bazı coğrafi özelliklerin önemli olması Coğrafya ve Tarih branşlarını işbirliğine zorlamaktadır. Bunun gibi örneklerin sayısını arttırmak mümkündür.

Farklı branş öğretmenleri arasındaki işbirliğinin hayata geçirilmesinde zümreler önemli rol oynayabilir. Bilindiği gibi zümre, aynı dersi okutan öğretmenlerden oluşan bir gruptur. Başarı ve sınıflar arası uyum iyi bir zümre işbirliğine bağlıdır. İşbirliğinin istenilen ölçülerde olması için de Zümre Öğretmenler Kurulu toplantıları yapılır. Kurul, ilk toplantısında o eğitim-öğretim yılı için kendi aralarından birini başkan seçer. Kurul, eğitim ve öğretim yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında ve ders yılı sonunda olmak üzere en az üç defa toplanır. Ayrıca zümre başkanının önerisi üzerine okul veya kurum müdürünün gerekli gördüğü diğer zamanlarda da toplanabilir. Kararlar, oy çokluğu ile alınır ve müdürün onayından sonra öğretmenlere duyurulur. Zümre Öğretmenler Kurulu'nun görevleri Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde aşağıdaki gibi belirtilmiştir (MEB, 2013).

a) Bir önceki toplantıya ait zümre kararlarının uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve uygulamaya yönelik yeni kararların alınması,

b) Eğitim ve öğretim ile ilgili mevzuat, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları, okulun kuruluş amacı ve ilgili dersin programında belirtilen amaç ve açıklamaların okunarak planlamanın bu doğrultuda yapılması,

c) Öğretim programlarında yer alması gereken Atatürkçülükle ilgili konular üzerinde durularak çalışmaların buna göre planlanması,

ç) Öğretim programında belirtilen kazanım ve davranışlar dikkate alınarak derslerin işlenişinde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleri ile bunların uygulama şeklinin belirlenmesi,

d) Ünite veya konu ağırlıklarına göre zamanlama yapılması, ünitelendirilmiş yıllık planlar ve ders planlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine ilişkin hususların görüşülmesi,

e) Diğer zümre veya bölüm öğretmenleriyle yapılacak iş birliği esaslarının belirlenmesi,

f) Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin, derslere yansıtılmasını sağlayıcı kararlar alınması,

g) Derslerin daha verimli işlenebilmesi için ihtiyaç duyulan kitap, araç-gereç ve benzeri öğretim materyalinin belirlenmesi,

ğ) Okul veya kurum ve çevre imkânlarının değerlendirilerek, yapılacak deney, proje, gezi ve gözlemlerin planlanması,

h) Öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde ortak bir anlayışın, birlik ve beraberliğe yönelik belirleyici kararların alınması,

ı) Resim, Müzik, Beden Eğitimi dersleri ile uygulamalı nitelikteki diğer derslerin değerlendirilmesinde dikkate alınacak hususların tespit edilmesi; sınavların şekil, sayı ve süresi ile ürün değerlendirme ölçütleri ile puanlarının belirlenmesi,

i) Öğrencilere verilecek proje ve ödev konularının seçiminde; öğretim programları ile okul veya kurum ve çevre şartlarının göz önünde bulundurulması,

j) Öğrencilerin okul içinde, Öğrenci Seçme Sınavında, ulusal ve uluslararası düzeyde katıldıkları çeşitli sınav ve yarışmalarda aldıkları sonuçlara ilişkin başarı ve başarısızlık durumlarının ders bazında değerlendirilmesi ve benzeri konuların görüşülmesi.

Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde "*Diğer zümre veya bölüm öğretmenleri ile yapılacak iş birliği esaslarının belirlenmesi*" de Zümre Öğretmenler Kurulu'nun görevleri arasında sayılmaktadır. Zümre Öğretmenler Kurulu'na ek olarak, İlçe Zümre Başkanları Kurulu, zümre öğretmenler kurulu başkanlarından oluşurken, İl Zümre Başkanları Kurulu ise ilçe zümre başkanlarından oluşur. İl Zümre Başkanları Kurulu'nda; il düzeyinde uygulama birliği, zümreler arası bilgi paylaşımı ile öğrenci başarısının artırılması, eğitim ve öğretimde niteliğin yükseltilmesi ile iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesine yönelik görüş ve önerilerin değerlendirilerek gerekli önlemlerin alınması konuları görüşülür (MEB,2015).

Zümreler arası işbirliğinin önemi ve ortak konuların analiz konusunda çok fazla araştırma olmadığı söylenebilir. Türkiye'de konu ile ilgili olarak yapılan belli başlı araştırmalar şöyle özetlenebilir:

Eryalçın (1998) çalışmasında bir özel okuldaki Türkçe ve Fen zümrelerinden yola çıkarak, öğretmenler ve zümre başkanlarının bakış açısı ile zümre etkililiğini değerlendirmiştir. Çalışmada Türkçe zümresinden 12 ve Fen zümresinden 10 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sonucunda zümre başkanlarının, öğretmenlerin bireysel gelişiminin sağlanmasından toplantıların etkili yönetimine kadar her türlü zümre çalışmasında etkilerinin önemli olduğu ortaya çıkmıştır

Küçük, Ayvacı ve Altıntaş (2004) çalışmalarında, bir okulda öğretmenlerin deneyimlerini paylaşmaları için özel fırsatların kendilerine sunulması, yürütülen eğitim ve öğretim çalışmalarının başarılı olması için oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu amaçla, aynı okuldaki branş öğretmenleri arasında ve eğitim/öğretim yılının değişik zamanlarında yapılan Zümre Öğretmenler Kurulu toplantılarının, bu faaliyetlerin hedeflerine uygun olarak yapılması ve katılımcı öğretmenlerin bu toplantılarda alınan ortak kararları uygulaması durumunda başarının yakalanabileceği üzerinde durulmuştur.

Akdemir (2006) çalışmasında Tarih öğretmenlerinin kendi zümreleri ile sürekli işbirliği halinde olduklarını belirtmiştir. Özellikle göreve yeni başlayan öğretmenlerin yetersiz kaldıkları konularda ve eksiklerini gidermede tecrübeli öğretmenlerden yardım

almaları gerektiği vurgulanmıştır. İşbirliği içerisinde olmaları gereken branşlar olarak da; Coğrafya, Edebiyat, Felsefe Grubu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi belirtilmiştir.

Şahin, Maden ve Gedik, (2011) makale çalışmalarında, Türkçe dersi zümre başkanlarının bu toplantıların öğretmenlere verilen bir görevi tamamlamaktan başka bir şey olmadığı, görüşü üzerinde durdukları belirtilmiştir. Bu nedenle eğitim-öğretim etkinliklerinin temel uygulayıcısı olan öğretmenlerin karşılaştıkları sıkıntıları dile getirip çözüm aramaları gerektiği, tecrübelerini paylaşmaları gerektiği bu toplantılar, bir önceki yılda alınan kararların küçük değişikliklerle tekrar yazılmasından öteye gidilemediği sonucuna varılmıştır.

Acarbaş (2011) yaptığı tez çalışmasında, öğretmenlerin Zümre Öğretmenler Kurulu hakkındaki görüşlerini analiz etmiştir. Araştırmada, Coğrafya öğretmenlerinin, Zümre Öğretmenler Kurulu hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları, Zümre Öğretmenler Kurulu'nun Coğrafya öğretiminde çok önemli bir yeri olduğu ve Coğrafya Dersi Öğretim Programı (2005) ile bu önemin daha da arttığı, hatta bir zorunluluk haline geldiği ve kurul toplantılarının yılda iki defadan fazla olması gerektiği gibi sonuçlar ortaya konmuştur.

Güler, Altun ve Türkdoğan (2015) yaptıkları makale çalışmasında, öğretmenlerin önemli bir kısmının zümre öğretmenler kurulu toplantılarının formalite olarak yapıldığı ve bu toplantıların gerekliliğine ilişkin eksik inanca sahip olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır.

Bu çalışmada ise, Coğrafya derslerinde diğer branşlarla işbirliği yapılabilecek konular belirlenmeye ve zümreler arası işbirliğinin önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Diğer zümreler ile ortak çalışmaların yapılmasının öğrencilerin coğrafya derslerinde öğrenme problemi yaşadıkları bazı konularda faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.Araştırmanın Amacı, Önemi, Varsayım ve Sınırlılıkları

Bu çalışmanın amacı, coğrafya ile diğer branş derslerinde işbirliği yapılabilecek konuları öğretmen görüşleri ile belirlemek ve zümreler arası işbirliğinin önemini ortaya koymaya çalışmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemler cevaplandırılmaya çalışılmıştır;

- 1.Öğretmen görüşlerine göre, ortak konuların branşlara ve sınıflara göre dağılımı nasıldır?
- 2.Öğretmenlerin zümre toplantılarında alınan kararlara yaklaşımları nasıldır?
- 3.Öğretmen görüşlerine göre zümreler arası işbirliğinin başarı üzerinde etkisi nedir?
- 4.Coğrafya öğretmenlerinin zümreler arası işbirliği ile ilgili görüşleri ve işbirliği örnekleri nelerdir?

Bu çalışma, diğer zümrelerle ortak konuların tespit edilip hangi branşlar ile ne tür çalışmaların yapılabileceğini ortaya koyması açısından önemlidir. Branşlar arası ortak konuların tespiti özellikle ders planlarının hazırlanmasını kolaylaştıracak ve öğrencilerin etkili öğrenmelerine de katkı sağlayacaktır. Buna ek olarak, tez çalışmasından elde edilecek sonuçlar ile; ortak konular tespit edildiği için zümreler arası işbirliğinin kolaylaşacağı, zümreler arası işbirliğinin sağlanması ile öğretmenlerin kullandıkları farklı öğretim

yöntemlerini paylaşabilecekleri ve zümreler arası iş birliğinin formaliteden çıkıp etkin ve kullanılabilir hale gelebileceği, düşünülmektedir.

Bu araştırmada, Giresun şehrindeki resmi liselerde görev yapan ve araştırmaya katılan 32 coğrafya öğretmenin görüşlerini objektif olarak belirttikleri, varsayılmıştır. Ayrıca bu araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen öğretmen görüşleriyle, sınırlıdır.

3.Yöntem

3.1.Araştırma Modeli

Araştırmada nitel bir araştırma modeli olarak *Durum çalışması* kullanılmıştır. Durum çalışması, bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer bir birine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği araştırmalardır (McMillan, 2000; akt.Büyüköztürk, vd.,2015).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırma, Giresun'daki 16 lisede görev yapan 37 öğretmenden görüşmeyi kabul eden 32 coğrafya öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir (2012-2013 eğitim ve öğretim yılı). Toplam sayısı 37 olan coğrafya öğretmenlerinin 9'u bayan ve 28'i ise erkektir. Öğretmenlerin 6'sı okullarında müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Beş öğretmen ise çeşitli nedenlerle araştırmaya katılmak istememiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 23'ü Eğitim Fakültesi ve 7'si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu olup, 2 öğretmen ise yüksek lisans yapmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin önemli bir kısmının yeterli mesleki tecrübeye sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin 8'i 10-14, 11'i 15-19 ve 9'u da 20-24 yıl aralığında mesleki kıdeme sahiptir. Çalışma grubunun (32 öğretmen) 28'inin 10 ile 24 yıl arasında çalışmış tecrübeli öğretmenlerden oluşmasının, araştırmaya olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3.Veriler Toplama Araçları

Nitel araştırmada temel veri toplama yöntemleri görüşme, gözlem ve doküman analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşme, kaynakların ulaşılabilirliğine ve araştırmada toplanmak istenen verilerin özelliklerine göre farklı şekiller alabilir. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Böylece, yarı yapılandırılmış mülakatlarda yapılandırılmamış ve yapılandırılmış görüşmelerin avantaj ve dezavantajları birlikte sürece katılmış olur (Büyüköztürk, vd.,2015).

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, nitel veri analiz yöntemlerinden "*betimsel analiz*" kullanılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirtilen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi görüşme ve gözlem sürecinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak

sunulabilir. Betimsel analizde bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bir takım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye dönük tahminlerde bulunması da araştırmacının yapacağı yorumlar arasında yer alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

4.Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan öğretmenlere Coğrafya Öğretim Programı'ndaki (2005) diğer branşlar ile ortak konular hangileridir? (9, 10, 11, 12) sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplar Tablo 1,2,3 ve 4'te incelenmiştir.

Coğrafya öğretmenlerinin 9 sınıf Coğrafya dersinde diğer branşlarla işbirliği yapılabilecek konularla ilgili görüşleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.Öğretmen Görüşlerine Göre 9. Sınıftaki Ortak Konuların Branşlara Göre Dağılımı

Konu	Branş	Frekans (f)
Yerin Şekli ve Hareketleri	Fizik	20
Alan Uzunluk Hesaplamaları Saat Hesaplamaları	Matematik	32
İklim	Fizik, Biyoloji, Kimya	25
Mevsimler	Fizik	16
Atmosfer ve Özellikleri	Kimya, Biyoloji, Fizik	17
Yerin Şekli ve Oluşumu	Fizik	11
İç Kuvvetler Dış Kuvvetler	Fizik	17

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, tüm öğretmenlerin (32 kişi) alan ve uzunluk hesaplamaları ile yerel saat hesaplamaları konusunda Matematik branşı ile işbirliği yapılabileceği görüşünü paylaştıkları görülmektedir. 25 coğrafya öğretmeni ise iklim konusunda Fizik, Biyoloji, Kimya öğretmenleri ile işbirliği yapılabileceğini belirtmiştir. Yerin oluşumu, iç kuvvetler ve dış kuvvetler konusunda ise Fizik branşı ile işbirliği yapılabileceği ifade edilmiştir (Tablo 1). Öğretmen görüşlerine göre, 9. sınıf coğrafya müfredatında en fazla işbirliği yapılabilecek branşın Matematik olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak dört işlem gerektiren konuların belirgin olması ve konuların kavratılmasında zorluklar yaşanması gösterilebilir. Nitekim Aydın (2012) sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğretimine yönelik görüşleri konulu çalışmalarında, sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinde anlamakta en fazla zorlandığı konuların başında “dünyanın şekli ve hareketleri”, “iklim konuları”, “harita bilgisi” ve “toprak çeşitleri” olduğunu belirtmiştir. Bunun nedenleri olarak da; bu konulardaki soyut kavramların fazla olması, konuların somutlaştırılarak anlatılamaması, matematiksel işlemlerin yer alması ve öğrencilerin bu konularda zorlanması gösterilmiştir.

Coğrafya öğretmenlerinin 10 sınıf Coğrafya dersinde diğer branşlarla işbirliği yapılabilecek konularla ilgili görüşleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Görüşlerine Göre 10. Sınıftaki Ortak Konuların Branşlara Göre Dağılımı

Konu	Branş	Frekans (f)
Levha Hareketleri Topografya ve Kayaçlar	Fizik	10
Su, Toprak, Bitki	Kimya, Biyoloji	17
Nüfusun Gelişimi Dağılışı ve Nitelikleri	Tarih	26
Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları	Tarih	30
Geçmişten Günümüze Ekonomik Faaliyetler	Tarih	29
Türkiye'de Bitki Toprak Su	Kimya, Biyoloji	3
Kıtaların Keşfi Küçülen Dünya	Tarih	3
Doğal Afetler ve Toplum	Biyoloji	16

Araştırmaya katılan öğretmenler 10. Sınıf Coğrafya dersinde levha hareketleri topoğrafya ve kayaçlar konularında Fizik branşı ile işbirliği yapılabileceğini belirtmişlerdir (10 Öğretmen). 17 Coğrafya öğretmeni ise, su, toprak, bitki konularının Kimya ve Biyoloji dersiyile ilgili olduğunu belirtmiştir. 26 öğretmen nüfusun gelişimi, dağılışı ve nitelikleri konusunda, 30 öğretmen, mübadele göçleri ile kavimler göçü konularının Tarih dersi ile ilişkilendirilebileceğini belirtmiştir. 29 öğretmen, geçmişten günümüze ekonomik faaliyetler konusunda (Paleolitik, Mezolitik, Neolitik, Kalkolitik) etkinlik hazırlayan öğrencilerin Tarih öğretmenleri ile işbirliği yapabileceklerini vurgulamışlardır (Tablo 2).

Çalışma gurubunun görüşlerine göre, 10. Sınıf Coğrafya müfredatı ile ortak konuları olduğunu düşündükleri derslerin başında Tarih gelmektedir. Nitekim 30 öğretmen Tarih branşı ile işbirliği yapılabileceği üzerinde durmuştur. Özellikle tarihi olayların geçtiği mekânların jeopolitik özelliklerinin Tarih ve Coğrafya branşlarını işbirliğine zorladığı düşünülmektedir.

Görüşmeye katılan Coğrafya öğretmenlerinin 11. sınıf Coğrafya dersinde diğer branşlarla işbirliği yapılabilecek konularla ilgili görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Görüşlerine Göre 11. Sınıftaki Ortak Konuların Branşlara Göre Dağılımı

Konu	Branş	Frekans (f)
Ekosistem ve Madde Döngüsü	Biyoloji	25
Nüfus Politikaları	Tarih	22
Medeniyetlerin Merkezi Türkiye	Tarih	22
Bölgeler ve Ülkeler	Tarih	12
Doğal Kaynakların Küresel Etkileri	Biyoloji	3
Çevre ve Toplum	Biyoloji	1

Öğretmen görüşlerine göre, 11. sınıf Coğrafya dersinde diğer dersler ile ortak olan konuların dağılımında Biyoloji ile Tarih dersi öne çıkmaktadır (Tablo 3). Nitekim ekosistem ve madde döngüsü konusunda Biyoloji branşı ile işbirliği yapılabileceği görüşünde olan

öğretmen sayısı 25'dir. 22 öğretmen Nüfus Politikaları konusunda yer alan Osmanlı döneminde nüfus sayımları ve nedenleri konusunun, Tarih dersi ile ilişkilendirilebileceğini belirlemiştir. Medeniyetlerin Merkezi Türkiye konusunda 22 öğretmen Tarih dersini işbirliği yapılabilecek branş olarak ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre, 11.sınıfta en çok ortak konu olarak Ekosistem ve Madde Döngüleri; branş olarak da Biyoloji dikkat çekmektedir.

Coğrafya öğretmenlerinin 12 sınıf Coğrafya dersinde diğer branşlarla işbirliği yapılabilecek konularla ilgili görüşleri ise Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.Öğretmen Görüşlerine Göre 12. Sınıftaki Ortak Konuların Branşlara Göre Dağılımı

Konu	Branş	Frekans (f)
Doğadaki Ekstrem Olaylar	Biyoloji, Fizik	15
Uygarıkların Ortaya Çıkışı	Tarih	18
Geçmişte Ulaşım	Tarih	5
Türkiye'de Kültür ve Turizm	Tarih	3
Sıcak Çatışma Bölgeleri	Tarih	3
Çevre ve Toplum	Biyoloji	5

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin 12. sınıf Coğrafya konularından bazıları ile diğer branş dersleri arasında ilgi kurdukları söylenebilir. 18 öğretmen, Uygarıkların Ortaya Çıkışı konusunun verilmesinde Tarih branşı ile işbirliği yapılabileceğini belirtmiştir. Bunu Doğadaki ekstrem olaylar ile Biyoloji ve Fizik dersleri takip etmekte olup, 15 öğretmen bu yönde görüş ortaya koymuştur (Tablo 4). Elde edilen bulgulara göre 12. sınıf coğrafya dersinde işbirliği yapılabilecek branş olarak daha çok Tarih öne çıkmaktadır

Coğrafya öğretmenlerinin; *Zümre toplantılarında zümre iş birliği adı altında alınan kararlar sizce formalite mi, yoksa gerçekten önemli mi?* sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.Öğretmenlerin Zümre Toplantılarında Alınan Kararlara Yaklaşımları

Yaklaşım	Frekans (f)
Evet formalite	7
Hayır önemli	16
Kısmen formalite	9

Elde edilen verilere göre, Zümre öğretmenler Kurulu toplantılarında alınan kararların *formalite* olduğunu belirten öğretmen sayısı 7'dir. Öğretmenlerden 9'u zümre toplantılarında alınan kararların *kısmen formalite* olduğunu belirtmiştir. 16 öğretmen ise zümre toplantılarında alınan kararların önemli olduğunu belirtmiştir (Tablo 5). Buna göre öğretmenlerden % 50'si zümre toplantılarında alınan kararların önemli olduğunu, % 28'i kısmen formalite olduğunu, % 22'si ise formalite olduğunu düşünmektedir.

Bazı öğretmenlerin zümre toplantılarında alınan kararları formalite olarak nitelendirmeleri, bu süreci birebir yaşamış olan öğretmenler tarafından dile getirilmesi, dikkate alınması gereken bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Coğrafya öğretmenlerinin; “Diğer branşlar ile ortak konuların işlenmesinde iş birliği yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6. Öğretmen Görüşlerine Göre Diğer branşlarla İşbirliği Yapılıp Yapılmadığı ile İlgili Bulgular

İş Birliği Yapılma Durumu	Frekans (f)
Evet	18
Hayır	5
Kısmen	9

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 18’i diğer branşlar ile ortak konuların işlenmesinde işbirliği yaptığını belirtmiştir. 5 öğretmen diğer dersler ile ortak olan konuların işlenmesinde ilgili branş öğretmenleri ile işbirliği yapmadığını belirtmiştir. 9 öğretmen ise kısmen işbirliği yaptığını ifade etmiştir (Tablo 6). *Kısmen* cevabını veren öğretmenler, yeri geldiğinde öğretmenler odasında görüş alışverişinde bulduklarını ya da diğer coğrafya öğretmenleri ile gerekli görülen konularda görüş alışverişi yaptıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 56’sı gerektiğinde diğer branşlarla işbirliği yaptığını ifade etmiştir. Bu sonuç öğretmenler arasında işbirliği olduğunu desteklemekle birlikte, bu oranın daha da artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışma grubunu oluşturan Coğrafya öğretmenlerinin “Zümre ve zümreler arası ortak çalışmaların başarıyı arttırmada faydalı olabileceğine inanıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Görüşlerine Göre Zümreler Arası İşbirliğinin Başarı Üzerindeki Etkisi

İş Birliğinin Başarıya Etkisi	Frekans (f)
Evet inanıyorum	30
Hayır inanmıyorum	-
Kısmen inanıyorum	2

Öğretmen görüşlerine göre zümre ve zümreler arası ortak çalışmaların başarıyı artırdığını düşünen öğretmenlerin sayısı 30 iken, buna kısmen inandığını belirten öğretmen sayısı ise 2’dir (Tablo 7). Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı zümreler arası işbirliğinin başarıyı artırdığına inandığını belirtmiştir. Zümreler arası işbirliğinin başarıya etkileri konusunda, öğretmen görüşleri ayrıntılı olarak incelendiğinde, bazı farklı değerlendirmeler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda işbirliğinin başarı üzerindeki etkisine, kısmen inandığını belirten bir Coğrafya öğretmeni, “iş birliklerinin gerçek anlamda yapılmadığını, yapıldığı takdirde iş birliğinin daha faydalı olacağını belirtmiştir” (Ö1). Araştırmaya katılan bazı Coğrafya öğretmenleri ise “özellikle öğretmenlerin tanışma ve kaynaşmasında iş birliğinin önemli olduğunu belirtmişlerdir” (Ö2, Ö3).

Ö4 ise “iş birliğinin yararlı olduğunu, çünkü coğrafya dersinin farklı derslerle ortak konuları bulunduğunu” belirtmiştir.

Ö5 “en azından bazı konularda fikir alışverişi yapılması açısından, zümre işbirliğinin önemli olduğunu” belirtmiştir

Ö6 “zümreler arasında iş birliği olmalı ve etkin bir şekilde değerlendirilmeli, fikir alışverişinde bulunulmalı, sürekli diyalog içinde olunmalı” açıklamasında bulunmuştur. Buna ek olarak Ö6, zümre toplantılarının iş birliği anlamında etkili olması gerektiğini fakat toplantı zamanları ve sürelerinin iyi belirlenmediğini ifade etmiştir.

Ö7 “karşılıklı bilgi alışverişinin önemli olduğunu, bunu da zümre iş birliği ile olacağını” belirtmiştir.

Ö8 ise “iş birliğine inandığını, fakat verimli bir iş birliği yapılmadığını” vurgulamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere, “yaptığınız işbirliklerine örnek verebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiş, alınan cevaplar doğrudan alıntılarla açıklanmıştır. İşbirliği çalışmalarının önemli olduğunu, öğretmenlerin çoğunluğu kabul ettikleri halde işbirliği örneklerinin azlığı dikkat çekmektedir. İşbirliği örneklerinden bazıları şunlardır;

-Coğrafi keşiflerle ve tarihi devirlerle ilgili olarak Tarih öğretmeni arkadaşımın konuyla ilgili belirttiğim sınıflarda (10 ve 11.sınıf) bu konulara değinmesini rica ediyorum ya da öğrencilerime Tarih öğretmenlerine bu konu hakkında anlamadıkları noktalarda sorular yöneltip ayrıntılı bilgi edinmelerini istiyorum (Ö8, Ö12).

-Harita Bilgisi konusunu işlemeden Fizik ve Matematik öğretmenlerinden uzunluk ölçü birimleri konusunu öncelikli olarak anlatmalarını rica ediyorum. Kültürel Şehirler konusunda ise okul panosu hazırlandı. Bu pano hazırlanırken Tarih, Coğrafya ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi zümreleri ortak çalışma gerçekleştirmişlerdir (Ö7, Ö9, Ö11).

-Özellikle Kimya ve Biyoloji öğretmenlerinden ilgili konularda ödev hazırlayan öğrencilere danışmanlık yapılması konusunda yardımlarını istiyorum (Ö18).

-Yerel saat hesaplamalarının öğrenciler tarafından zor anlaşılması, konunun kavratılmasında bazı güçlüklerin yaşanmasına zemin hazırlıyor. Öğrencilerin konuyu daha iyi anlamaları açısından Matematik öğretmenlerinden, ilgili sınıflarda konu hakkında bilgi vermelerini ve ön hazırlık yapmalarını istiyorum (Ö16).

-Edebiyat öğretmenleri ile Türkçe'nin doğru kullanımı ve değişen ölçme değerlendirme sorularında bilgi alışverişinde bulunuyoruz. Örneğin verilen coğrafi kelimelerden bir hikâye ya da paragraf oluşturmada, Edebiyat öğretmenlerinin bilgi birikiminden yararlanılarak çalışmalar yapıldı (Ö14).

-Ekosistem konusunda Biyoloji öğretmeni ile ortak çalışma yapılıyor. Çünkü aynı konunun Biyoloji müfredatında da yer alması ortak görüş almamızı kolaylaştırıyor. Örneğin yakın çevredeki ekolojik değerlerin belirlenmesi gibi (Ö17).

-Ekolojik çevre ve sistem olaylarının biyoloji derslerinde nasıl işlendiği ve öğrenci eksikliklerinin neler olduğu belirlenip Coğrafya derslerinde ya da Biyoloji derslerinde çapraz işlenip telafi edilmesi konusunda karşılıklı etkileşimde bulunuyoruz (Ö6, Ö10).

-Okul gezileri düzenlenirken gezilecek yerlerin belirlenmesi ve tarihi mekânlar hakkında verilecek bilgilerin ve konuların hazırlanmasında Tarih öğretmenleri ile ortak çalışmalar yapılıyor (Ö3, Ö4).

İşbirliği örneği vermeyen öğretmen sayısı 11 olup bunların 6'sı idarecidir. Ders yükü az olan idareciler etkinlik ve işbirliği çalışmalarına yeterince zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerine son olarak, “Konu ile ilgili olarak sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?” sorusuna alınan cevaplardan bazıları aşağıdadır;

Çalışma grubunu oluşturan coğrafya öğretmenleri, zümre toplantıları ve zümreler arası işbirliği faaliyetlerinin mutlaka yapılması gerektiği, maalesef yeterince yapılamadığı, uygulamada önemli sorunlar olduğu ve gerekli önemin yeterince verilmediği gibi görüşler belirtmişlerdir. Bazı öğretmen görüşleri ise aşağıda verilmiştir:

Ö1: “Zümre toplantılarının mutlaka yapılması taraftarıyım, toplantıların sık aralıklarla yapılması gerekir”.

Ö2: “Öncelikle coğrafya öğretmenleri arasında işbirliği sağlanmalı ve ortak etkinlikler düzenlenmeli”.

Ö3: “Bence zümreler mekânsal alanda daha eğlenceli ve daha geniş zamanlarda sohbet havasında ve daha sık yapılmalıdır”.

Ö4: “Eğitim-öğretim faaliyetleri tek başına yapılan bir faaliyet değildir. Bizlerin ortak çalışma yapmak istediği diğer branştaki arkadaşlarımızın da bizlerle aynı fikirde (Eğitim-öğretim konularında) olması gerekir. O zaman gerçek anlamda amacına ulaşır ve etkili olur”.

Ö5: “Aslında işbirliği adına yapılacak birçok şey var fakat gerekli önemi vermiyoruz”.

Ö6: “İşbirliği oldukça önemli ama gerekli hassasiyet ve önem gösterilmiyor”.

Ö7: “Diğer zümrelerle işbirliği sadece zümre toplantılarında alınan kararlar arasındaki madde içerisinde kalıyor. Daha çok aynı branş öğretmenleri kendi aralarında işbirliği yapıyor”.

Ö8: “Yıllardan beri zümre toplantılarında öğretmenler karar almakta fakat eğitimi yönetenler bu kararı dikkate almadıkları ve kararlar ya da alt yapılar hazırlamadıklarından maalesef istenilen şekilde yapılmamakta ve yarar sağlamamaktadır”.

Ö11: “Tüm öğretmenler işbirliğinin ne kadar önemli olduğunu biliyoruz fakat diğer işlerde olduğu gibi uygulamada gereken önemi göstermiyoruz. Önemli olan bilmek değil bildiğini kullanabilmektir”.

Ö12: “Eksikliklerin giderilmesi ve öğrenci başarılarının artmasında her türlü işbirliği önemli fakat yeterince yapılmıyor”.

5.Sonuç ve Öneriler

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok önemli bir kısmının zümre işbirliğinin önemine inandıkları tespit edilmiştir.

2. Öğretmenler, zümre ve zümreler arası işbirliğinin öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkisi olduğunu düşünmektedirler.

3. Tüm öğretmenler işbirliği yapılabilecek branş olarak öncelikle Matematik dersini belirtmişlerdir.

4. Araştırmaya katılan öğretmenler, Coğrafya dersleri ile ortak konuları olduğunu düşündükleri dersleri sırasıyla 9. sınıfta Matematik (32 kişi), 10. sınıfta Tarih (30 kişi), 11. sınıfta Biyoloji (25 kişi) ve 12. Sınıfta da Tarih (18 kişi) olarak belirtmişlerdir.

5. Zümre işbirliğinin önemine inan öğretmenlerin oranı çok yüksek iken, zümre toplantılarının önemine inan öğretmenlerin oranı istenen düzeyde değildir. Coğrafya öğretmenleri zümre işbirliği çalışmalarının daha çok zümre toplantılarıyla sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir.

6. Araştırmaya katılan öğretmenler zümre ve kurul toplantılarının içeriğinin yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir.

7. Öğretmenlerin mesleki işbirliğinin öneminin farkında oldukları fakat yapılan işbirliğini yetersiz buldukları tespit edilmiştir.

8. Müdür yardımcısı olarak görev yapan coğrafya öğretmenlerinin, etkinlik ve işbirliği çalışmalarına yeterince zaman ayıramadıkları görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenlerinin bazı konularda farklı branşlar ile işbirliği yapılmasının yararlı olacağı görüşünde oldukları görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve öğretmenlerin işbirliğine önem vermelerine rağmen, yeterli çalışmaların yapılmadığı ortaya konmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuç Acarbaş'ın (2011) yüksek lisans çalışması ile elde ettiği sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Acarbaş, öğretmenlerin coğrafya eğitiminin amaçlarına ulaşmasında, Zümre Öğretmenler Kurulu'nun önemli bir yeri olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulardan, öğretmenlerin Zümre Öğretmenler Kurulu'nun önemine inandıkları, fakat alınan kararları çeşitli nedenlerle yeterince uygulamadıkları anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, öğretmenlerin işbirliğini önemli gördükleri halde etkin işbirliği yapmadıkları ortadadır. Buna göre öğretmenlerin iletişim ve işbirliği ortamlarının yeterince desteklenmediği söylenebilir. İnsanın sosyal bir varlık olması sürekli iletişimi gerektirir. Gelişim çağındaki gençlerin sağlıklı gelişim sağlamaları doğru örnekler ile olur. Öğretmenlerin meslektaşlarıyla yapacakları ortak etkinlikler öğrencilere örnek olacaktır. Yapılan ortak çalışmalar okul kültürünü ve ortamını olumlu etkileyecektir. Bu nedenle elde edilen çalışmanın, iletişimin ve işbirliğinin önemini ortaya koymada, yol gösterici bir adım olacağı düşünülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre Coğrafya derslerinde diğer branşlar ile ortak konuların olduğu ve konuların öğrencilere daha verimli kavratılmasında işbirliğinin önem taşıdığı belirlenmiştir. *Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:*

1. Öğretmenler zümre işbirliği konusunda teşvik edilmeli ve yöneticiler tarafından her türlü destek sağlanmalıdır.

2. Ortak çalışmaların neler olabileceği konusunda seminerler düzenlenmeli ve zümreler arası işbirliği geliştirilmelidir.

3. Zümre toplantılarına, uygun koşullarda ve uygun zamanlarda, tüm öğretmenlerin katılımı sağlanmalıdır.

4. Yapılan başarılı ortak çalışmalar ve örnek işbirlikleri tespit edilip ödüllendirilmelidir.

5. Eğitim-öğretimin önemli bir parçası olan öğretmen işbirliklerinin daha verimli yapılması için, öğretmenlerin diğer derslerin içeriğinden haberdar olmaları yararlı olabilir.

6. Öğretmen adaylarına mesleğe başlamadan önce zümreler arası işbirliğinin önemi konusunda olumlu tutum kazandırmaya yönelik tedbirler alınabilir.

7. Farklı branş öğretmenleri arasında işbirliği etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde koordine edilmesi, dersler arasında bütünlük sağlayacağı gibi öğrenci başarılarını da olumlu yönde etkileyecektir.

8. Müzelere, milli parklara ve çevreye yönelik gezilerde farklı branşlardaki öğretmenler işbirliği yapabilir.

9. Okullarda planlar hazırlanırken, ortak dersler ve konular dikkate alınmalıdır.

10. Proje çalışmaları konusunda öğrenciler teşvik edilmeli ve bu çalışma sürecine farklı branş öğretmenlerinin ortak katkıları sağlanmalıdır.

6.Kaynakça

- Acarbaş, Y. (2011). *Zümre öğretmenler kurulunun coğrafya öğretmenleri görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akdemir, S. (2006). *Zümre öğretmenler kurulu toplantı tutanaklarına göre lise tarih derslerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (2001-2005)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Artvinli, E. Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası coğrafya eğitimi bildirgesi ve Türkiye'deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 22, 93-127.
- Aydın, F. (2012). Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin öğretimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitimi Dergisi*, (20)3, 1035-1050.
- Büyükkaragöz, S.S. ve Çivi, C. (1999) . Genel Öğretim Metodları Öğretimde Planlama ve Uygulama. (10. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E.K. Akgün, Ö.E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (3.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, H. (2014). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, G. (2013). *Lise Coğrafya Programında Zümreler Arası İşbirliğinin Önemi ve Ortak Konuların Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Engin, İ. Gençtürk, E. ve Akbaş, E. (2003). I. Coğrafya kongresinden günümüze liselerimizde müfredat programlarındaki değişimler. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:157.

- Eryalçın, G. (1998). *Öğretmenler ve zümre başkanlarının bakışı ile zümre etkinliğinin nitel bir değerlendirmesi: bir özel okuldaki Türkçe ve zümreleri örnekleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, M. Altun, T. ve Türkdoğan, A. (2015). Matematik öğretmenlerinin zümre öğretmenler kurulunun etkililiği hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 395-406.
- Karabağ, S. ve Şahin, S. (2007). Coğrafya Dersi Öğretim Programı 2005. Servet Karabağ ve Salih Şahin (Ed). Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi. Ankara:Gazi Kitabevi.
- Küçük, M. Ayvacı. H.Ş. ve Altıntaş. A. (2004). *Zümre öğretmenler kurulu toplantı kararlarının eğitim ve öğretim uygulamaları üzerindeki yansımalar*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.
- McMillan, J.H. (2000). *Education research:Fundamentals fort the consumer*. New York: Longman.
- MEB, (2005). *Coğrafya dersi programı (9.,10.,11. ve 12.Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB, (2013). Orta öğretim kurumları yönetmeliği.(7 Eylül 2013). *Resmi Gazete*, Sayı: 28758.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogr kurumyon_0/yonetmelik.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2015). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogr kurumyon_0/yonetmelik.pdf
- Şahin, E. Maden, S. ve Gedik, M. (2011). Zümre öğretmenler kurulu toplantılarının etkinliğinin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Erzurum ili örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*,(13)1,155-172.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Coğrafya Öğretiminde Zümreler Arası İşbirliğinin Önemi ve Ortak Konuların Analizi